

Kate Forsyth, *The Rebirth of Rapunzel. A Mythic Biography of the Maiden in the Tower*, FableCroft Publishing, Mawson, A.C.T. 2016., 272 str.

Najnovije djelo australske spisateljice Kate Forsyth teško je obuhvatiti jednom jedinstvenom odrednicom: i monografija i zbirka eseja, i znanstveno i populističko djelo, istraživanje geneze jednog tipa priče i traktat o pisanju, *The Rebirth of Rapunzel. A Mythic Biography of the Maiden in the Tower* eklektična je i nadahnuto napisana mješavina tema i pristupa koja bi možda više profitirala od usmjerenijeg, jasnijeg fokusa. Kao temu vlastite studije – odnosno, kako je opetovano naziva, egzegeze – popularna autorica romana za djecu i mlade i višestruka dobitnica Nagrade Aurelis za izvrsnost na području spekulativne fikcije odabire priču koja za nju ima vrlo osobno i emotivno značenje: bajku o Matovilki. Prvi susret s djevojkom čudesno duge kose zatočenom u tornju bez vrata i prozora dogodio se u autoričinom djetinjstvu, za vrijeme oporavka od po život opasne nesreće. I sama “zatočena” na bolničkome odjelu, Forsyth se duboko identificirala s Matovilkom, koja i kasnije nastavlja oblikovati i nadahnjivati njeno književno stvaralaštvo, napose roman *Bitter Greens* (2012).

Model i nadahnuće za vlastitu studiju Forsyth pronalazi u “mitskoj biografiji” Robina Hooda autora Stephena Knighta, čiji je zadatak prikazati razvoj (“biografiju”) određenog lika ili tipa priče kroz njegove raznolike manifestacije u raznim kulturama i povijesnim trenucima. Knightov model kombinira se sa strukturalističkim pristupom Alana Dundesa i teorijom mema Jacka Zipesa. Knjiga se sastoji od tri dijela od kojih samo prvi (“*The Rebirth of Rapunzel*”) sadrži naslovom obećanu mitografiju. Drugi dio donosi pretisak prijevoda priče “*Persinette*” Charlotte-Rose de Caumont de La Force, dok treći dio (“*Books are Dangerous*”) sadrži sedam nedavno objavljenih eseja (2006–2015) od kojih je samo posljednji (posvećen australskim reinkripcijama “*Matovilke*”) usko vezan uz temu knjige. Ostali eseji obrađuju teme (znanstvene) fantastike ili su naglašeno ispovjedne prirode, iznoseći autoričina sjećanja na vlastito djetinjstvo i promišljanja o mucanju. Posljednji prilog autoričina je Matovilkom nadahnuta pjesma. Kriteriji za odabir tih tekstova i potreba njihova uključivanja nažalost nisu objašnjeni.

Prvi dio knjige organiziran je u šest poglavlja. Prvo, uvodno poglavlje započinje autoričinom osobnom ispovijedi o nesreći u djetinjstvu i prvom susretu s Matovilkom, te ocrtava ciljeve i metode istraživanja. Oslanjajući se na rad Heide Göttner-Abendroth (*The Goddess and Her Heroes*, 1995), Forsyth u drugome poglavlju “*Matovilku*” tumači kroz prizmu matrijarhalnog mita o božici s tri lica, prepoznajući začetke bajke u grčkom mitu o Danaji, židovskoj predaji o kćeri kralja Solomona zatočenoj u tornju, pričama iz islamske tradicije i srednjovjekovnih romansi te kršćanskim legendama o sv. Barbari. Svako od tri naredna poglavlja posvećeno je određenoj inačici tipa priče o djevojci u tornju: “*Petrosinelli*” Giambattista Basilea (3. poglavlje), “*Persinette*”

Madame de La Force (4. poglavlje) i “Matovilki” braće Grimm (5. poglavlje), dok posljednje, šesto poglavlje donosi sažet pregled adaptacija “Matovilke” koje je autorica ocijenila kao najzanimljivije i najutjecajnije, nastale od 19. stoljeća (William Morris) do danas, zaključno s Disneyjevom animiranom uspješnicom *Vrlo zapetljana priča* (*Tangled*, r. Nathan Greno i Byron Howard, 2012). Završno poglavlje slijede bilješke, bibliografija i popis (odabranih) suvremenih reinkracija “Matovilke”, organiziranih unutar žanrovskih kategorija. Nažalost, vrijednost i korisnost spomenutog popisa donekle narušava njegova nejasna organizacija i kriteriji (neki naslovi nisu adekvatno klasificirani pa tako u kategoriji poezije nalazimo pripovjednu inačicu “Matovilke” Friedricha Schulza, dok se epistolarni roman Sare Lewis Holmes *Letters from Rapunzel* našao među slikovnicama i stripovima), te izjednačavanje reinkracije, adaptacije i varijante. Znakovito je da se na popisu romana za odrasle nalazi samo Forsythičino djelo *Bitter Greens*. Na koncu, oba popisa more i određene tehničke boljke (slijed navođenja autor(ic)a ne prati uvijek abecedu, pa se tako, primjerice, Lanagan javlja nakon Lee, McKinley nakon Metzger itd.). Određene (sitne) pogreške i/ili(?) tipfeleri potkrkali su se i u samom tekstu: primjerice, Zipesova se teorija naziva mimetičnom (*mimetic*, 28) a ne memetičnom (*memetic*), a naslov Aarne-Thompson-Utherovog *Indeksa* pogrešno se navodi kao *Tale Type Motif Index* (46).

Autorica više puta ponosno ističe da je ovom studijom ponudila prvu cjelovitu povijest bajke o Matovilki, odnosno tipa priče ATU 310. Maiden in the Tower (Djevojka u tornju). Međutim, *The Rebirth of Rapunzel* manje je “mitska biografija” jednog tipa priče, a više geneza jednoga romana. Naime, provodna nit knjige kojoj je posvećen značajan dio svakog poglavlja nastanak je i razvoj romana *Bitter Greens*. Budući da je samo istraživanje povijesti “Matovilke” potaknuto željom da se napiše roman, sva otkrića i spoznaje o inačicama priče, njihovim pripovjedači(ca)ma i autori(ca)ma, te povijesnim i kulturnim kontekstima u kojima su nastale, razmatraju se kroz romanesknu prizmu, odnosno u kontekstu njihove kreativne, književne obrade. Neki/e će čitatelji(ce) takav pristup zacijelo pozdraviti kao svježiju alternativu i nadopunu “suhoparnom” znanstvenom istraživanju, no drugima (među koje se ubraja i autorica ovih redaka) bi stranice posvećene romanu (kao i većina trećeg dijela knjige) mogle djelovati kao nepotrebna smetnja koja fokus odvlači od povijesti varijanti bajke o Matovilki kao (pretpostavljenog) središta interesa.

Kad se oduzme sav (uvjetno rečeno) suvišan tekst poput eseja okupljenih u trećem dijelu knjige te dijelova poglavlja posvećenih Forsythičinom kreativnom procesu, ostaje nam vrlo skroman pregled najpoznatijih inačica “Matovilke” dopunjen promišljanjima o njenom postanku, što ipak, smatramo, nije dovoljno da se djelo okrsti mitskom biografijom čitavog tipa priče. Štoviše, znanstveno istraživanje ponajprije djeluje u službi književnog procesa. S obzirom na autoričinu upućenost u temu i stilsku verziranost, teško se oteti dojmu da smo mogli dobiti uistinu vrijednu monografiju koja bi ponudila opsežan i detaljan pregled moguće geneze jednog tipa priče, njegovih inačica i njihovih suvremenih adaptacija. U postojećem obliku, ovo promišljanje o kreativnom procesu premreženo znanstvenim spoznajama folkloristi(ca)ma neće pružiti previše novih informacija i uvida, no zato bi moglo biti vrlo zanimljivo i poticajno za buduće pisce i sve one zainteresirane za proces književne obrade i umjetničkog stvaralaštva općenito.

Nada Kujundžić